

under givne samfundsorganisationer, var der ikke meget at diskutere. Så drejede det sig i virkeligheden ikke blot om to forskellige modeller, men også om to forskellige grene af videnskaben. At diskutere Marx' «borgerlig» økonomi ville da være lige så meningsløst, som at diskutere om det copernikanske system eller det walras'ske system er det rigtige. Imidlertid hævder jo også marxisterne, at Marx' model er rigtigere end den «borgerlige» model, når det drejer sig om at forklare markedsforholdene under givne samfundsorganisationer. Her er naturligvis det Rhodos, hvor der kan springes — for at tale i marxistisk tunge.

Så snart man begynder at diskutere fordele og ulemper ved marxistisk teori, opstår imidlertid den vanskelighed, at denne teori er overordentlig grovt tilhugget. Der er huller i den, den er som oftest upræcist formuleret og synes i det hele taget primitiv sammenlignet med den «borgerlige» økonomis efterhånden ret raffinerede systemer. Inden man derfor får en virkelig rigorøs og konsistent fremstilling af den marx'ske teori, er det helt håbløst at diskutere, thi inden dette er sket, ved man jo i virkeligheden ikke, hvad der kan drages for slutninger fra den. I denne henseende er Bortkiewicz' artikel om transformationsproblemet værdifuld, thi hvad han gør, er netop at søge at formulere dette problems løsning rigorøst i matematisk form (dette prøver hverken Böhm-Bawerk eller Hilferding). Det viser sig da også straks, at hans konklusioner bliver noget forskellige fra Marx'!

Skal Marx' lære leve videre — hvad enten det bliver gennem at slå den «borgerlige» økonomi ud, eller det bliver som selvstændig videnskabelig disciplin — er der ingen tvivl om, at vejen er den af Sweezy påpegede. Man må begynde med at formulere teorien skarpt, så den virkelig kan bruges til at gøre deduktioner på grundlag af. Først da kan man sammenstille «borgerlig» og marxistisk økonomi. En anden sag er så, at dette formentlig også vil blive den marx'ske økonomis selvmord, thi det vil rimeligvis vise sig, at alle de slutninger, som de store mestre mener at have draget ud fra Marx's økonomiske teori — for ex. Marx' tese om kapi-

talismens overgang i socialismen, Lenins lære om kapitalismens ulige udvikling og om «kædens svageste led» o. s. v. — i virkeligheden «blot» er storslåede, givetvis geniale, visioner, tilkommet ret intuitivt og sikkert med kraftig inspiration i den marx'ske økonomiske lære, men på ingen måde som logiske resultater af denne teori eller nogen anden teori. Men sikkert ved vi ikke dette, før Sweezy og hans få fæller får givet Marx den nødvendige rigorøse formulering — fra russisk side skal man, så vidt det kan forstås af diskussionen blandt russiske økonomer p. t., ikke vente sig, at en sådan form for marx-fornyelse (marx-formalisering) skal komme. F. s. v. må man tage hatten af for Sweezy, selv om hans arbejde formentlig kun vil få det negative resultat, at Marx's økonomiske teori ikke kan klare den opgave, dens tilhængere tiltror den evner til at løse.

Bent Hansen.

Economic Survey of Europe in 1949. Prepared by the Research and Planning Division Economic Commission for Europe. Geneva 1950. — xv + 229 sider. Pris: 15 s.

I den syndflod af beskrivelser, beretninger og betænkninger om internationale økonomiske forhold, som siden krigen er væltet ud over os, indtager publikationerne fra ECE i Genève en ganske særlig plads. De to foregående oversigter fra denne institution har været af en sådan kvalitet, at man går til læsningen af den nu foreliggende tredje årgang med de største forventninger. Og det kan siges uden forbehold, at man bliver ikke skuffet. Europakommissionen lader sig ikke nøje med at indsamle statistik. Den bearbejder stoffet, belyser problemerne ud fra stadig nye synsvinkler og graver sig for hver ny årgang af oversigten dybere ned i spørgsmålene — alt dette uden at fremstillingen mister sin læselighed.

Kommissionen er det eneste forum for en drøftelse af Europas problemer som helhed, og dens generalsekretær, Gunnar Myrdal, er den ivrigste talsmand for en genoplivelse af handelen mellem Øst og Vest. De to første årgange af Economic Survey udmærkede sig ved at indeholde fyldige fremstillinger af ud-

under givne samfundsorganisationer, var der ikke meget at diskutere. Så drejede det sig i virkeligheden ikke blot om to forskellige modeller, men også om to forskellige grene af videnskaben. At diskutere Marx' «borgerlig» økonomi ville da være lige så meningsløst, som at diskutere om det copernikanske system eller det walras'ske system er det rigtige. Imidlertid hævder jo også marxisterne, at Marx' model er rigtigere end den «borgerlige» model, når det drejer sig om at forklare markedsforholdene under givne samfundsorganisationer. Her er naturligvis det Rhodos, hvor der kan springes — for at tale i marxistisk tunge.

Så snart man begynder at diskutere fordele og ulemper ved marxistisk teori, opstår imidlertid den vanskelighed, at denne teori er overordentlig grovt tilhugget. Der er huller i den, den er som oftest upræcist formuleret og synes i det hele taget primitiv sammenlignet med den «borgerlige» økonomis efterhånden ret raffinerede systemer. Inden man derfor får en virkelig rigorøs og konsistent fremstilling af den marx'ske teori, er det helt håbløst at diskutere, thi inden dette er sket, ved man jo i virkeligheden ikke, hvad der kan drages for slutninger fra den. I denne henseende er Borkiewicz' artikel om transformationsproblemet værdifuld, thi hvad han gør, er netop at søge at formulere dette problems løsning rigorøst i matematisk form (dette prøver hverken Böhm-Bawerk eller Hilferding). Det viser sig da også straks, at hans konklusioner bliver noget forskellige fra Marx'!

Skal Marx' lære leve videre — hvad enten det bliver gennem at slå den «borgerlige» økonomi ud, eller det bliver som selvstændig videnskabelig disciplin — er der ingen tvivl om, at vejen er den af Sweezy påpegede. Man må begynde med at formulere teorien skarpt, så den virkelig kan bruges til at gøre deduktioner på grundlag af. Først da kan man sammenstille «borgerlig» og marxistisk økonomi. En anden sag er så, at dette formentlig også vil blive den marx'ske økonomis selvmord, thi det vil rimeligvis vise sig, at alle de slutninger, som de store mestre mener at have draget ud fra Marx's økonomiske teori — for ex. Marx' tese om kapi-

talismens overgang i socialismen, Lenins lære om kapitalismens ulige udvikling og om «kædens svageste led» o. s. v. — i virkeligheden «blot» er storslåede, givetvis geniale, visioner, tilkommet ret intuitivt og sikkert med kraftig inspiration i den marx'ske økonomiske lære, men på ingen måde som logiske resultater af denne teori eller nogen anden teori. Men sikkert ved vi ikke dette, før Sweezy og hans få fæller får givet Marx den nødvendige rigorøse formulering — fra russisk side skal man, så vidt det kan forstås af diskussionen blandt russiske økonomer p. t., ikke vente sig, at en sådan form for marx-fornyelse (marx-formalisering) skal komme. F. s. v. må man tage hatten af for Sweezy, selv om hans arbejde formentlig kun vil få det negative resultat, at Marx's økonomiske teori ikke kan klare den opgave, dens tilhængere tiltror den evner til at løse.

Bent Hansen.

Economic Survey of Europe in 1949. Prepared by the Research and Planning Division Economic Commission for Europe. Geneva 1950. — xv + 229 sider. Pris: 15 s.

I den syndflod af beskrivelser, beretninger og betænkninger om internationale økonomiske forhold, som siden krigen er væltet ud over os, indtager publikationerne fra ECE i Genève en ganske særlig plads. De to foregående oversigter fra denne institution har været af en sådan kvalitet, at man går til læsningen af den nu foreliggende tredje årgang med de største forventninger. Og det kan siges uden forbehold, at man bliver ikke skuffet. Europakommissionen lader sig ikke nøje med at indsamle statistik. Den bearbejder stoffet, belyser problemerne ud fra stadig nye synsvinkler og graver sig for hver ny årgang af oversigten dybere ned i spørgsmålene — alt dette uden at fremstillingen mister sin læselighed.

Kommissionen er det eneste forum for en drøftelse af Europas problemer som helhed, og dens generalsekretær, Gunnar Myrdal, er den ivrigste talsmand for en genoplivelse af handelen mellem Øst og Vest. De to første årgange af Economic Survey udmærkede sig ved at indeholde fyldige fremstillinger af ud-

viklingen også i Sovjetunionen og de øst-europæiske lande. Men det mærkes, at jern-tæppet har sænket sig i statistikken. I den foreliggende oversigt for 1949 er det småt med oplysninger om Sovjetblokkens økonomi, og om handelen mellem Øst og Vest er der ikke meget at sige. Derfor bliver i de fleste tabeller og analyser udtrykket »Europa« i realiteten ikke meget forskelligt fra den gruppe lande, der samarbejder om Marshall-planen, plus Finland og Spanien.

Selv dette Europa må dog ofte opløses i mindre områder. Problemet Tyskland behandles næsten altid særskilt, og der gives tal for Europa både med og uden Vesttyskland. Også United Kingdom's særlige stilling giver anledning til speciel omtale i de fleste kapitler. Men iøvrigt behandles enkelte landes problemer særskilt over alt, hvor der er brug for det, f. eks. ved omtalen af arbejdsløshedsproblemet, hvor udviklingen i Belgien, Vesttyskland og Italien analyseres hver for sig. Man får derved både et helhedsbillede og en undersøgelse af de vigtigste områder eller landes afvigelser fra den typiske udviklingstendens.

Om Danmarks stilling giver rapporten, som naturligt er, ingen væsentlige oplysninger, som ikke i forvejen vil være kendt af den, der følger med i udviklingen herhjemme. Ikke desto mindre har det sin store interesse at gennemlæse værket med vore egne problemer i tankerne. Det kan meget vel give anledning til, at man på et og andet punkt reviderer sit syn på disse problemer. Ved at se dem i europæisk perspektiv får man et klarere billede af deres størrelsesorden. Men får bedre muligheder for at skelne mellem de særligt danske og de alment europæiske vanskeligheder og dermed bedre grundlag for at kunne bedømme, i hvilken udstrækning vore vanskeligheder må løses af os selv, respektive kan ventes løst som led i en større europæisk aktion.

Eksempelvis ses det af tabeller over de devaluerende landes import- og eksportpriser siden devalueringen, at importprisstigningen er fælles for dem alle, medens Danmark er ene om et fald i eksportpriserne. Oplysende er i samme forbindelse en oversigt over forandringerne i Englands købspriser for lev-

nedsmidler siden i fjor sommer. Der er 13 prisforhøjelser og 3 prisnedsættelser. De 13 faldt på fem oversøiske lande, de 3 på Danmark. Endelig kan nævnes dollarproblemet. Næst efter Irland, som er medlem af sterlingblokkens dollarpool, er Danmark det land i Europa, som dækker den laveste procent af sit dollarbehov ved egen eksport til USA.

Selv om teksten med overordentlig grundighed udnytter det talmateriale, som tabellerne stiller til rådighed, vil den læser, der ønsker at gå på egen hånd, dog ikke savne muligheder derfor. Der er problemer nok, som kan belyses ud fra de tal og andre fakta, som oversigten indeholder. Blot et enkelt eksempel skal nævnes: Der synes at være materiale for hånden til en sammenligning mellem udviklingen i de forholdsvis liberale lande i Vesteuropa — Belgien, Frankrig, Italien og evt. Schweiz og Vesttyskland — på den ene side og de mere planøkonomiske som Holland, Storbritannien, Danmark, Norge og Sverige på den anden. Men det er måske et af de interessante detailspørgsmål, som Europakommissionen i sin næste årsoversigt vil tage op til nærmere analyse?

P. Nyboe Andersen.

E. W. Paulsen: Studier i Skipsfartens Økonomi. I. Regnskapsanalyse for en Gruppe Dampskip i Tiåret 1929-39. II. Regnskapsanalyse for norske Skipe og Skipsselskaber 1935-39 og 1947. I. D. Beyer A/S Bergen 1947 og 1949.

Økonomernes voksende Interesse for Kendsgerningerne fører os ofte til de Undersøgelser, der i voksende Omfang udføres i U.S.A. Forholdene dér er dog noget fremmedartede og det vil derfor være rimeligt at henlede Opmærksomheden paa den Række Studier, som Professor Paulsen har foretaget før Krigen og nu fortsat i ovennævnte Publikationer, der maa karakteriseres som ubetinget solide og redelige.

Studierne bygger paa Regnskabsoplysninger fra en Række Rederier og er derfor delt i Undersøgelser af Driftsregnskaber og Balancer. Man faar at vide, hvor store de enkelte Konti er og hvilken Vægt, de har i det samlede Regnskab. Som et enkelt Punkt skal